

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Virpi Melto ja Sari Tarenius

Sosionomi (AMK) varhaiskasvattajana

Asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaajasta vahvaksi ammattilaiseksi

Tiivistelmä

Virpi Melto ja Sari Tarenius

Sosionomi (AMK) varhaiskasvattajana, Asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaajasta vahvaksi ammattilaiseksi, 44 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö 2017

Ohjaaja: Lehtori Minna Koponen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tässä opinnäytetyössä on selvitetty lastentarhanopettajina työskentelevien sosionomien (AMK) työtä varhaiskasvatuksessa asiakastyön ja palvelujärjestelmien osaamisen näkökulmasta. Halusimme selvittää, antoiko sosionomi (AMK) koulutus riittävästi tietoa ja valmiuksia varhaiskasvatuksessa tehtävään työhön. Halusimme myös tietää, miten nämä sosionomin (AMK) osaamisalueet näkyvät varhaiskasvatuksen työkentillä. Opinnäytetyömme on ajankohtainen, koska varhaiskasvatuksessa on koettu paljon muutoksia viimeisen vuoden aikana muun muassa lakimuutosten ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä.

Opinnäytetyömme toteutettiin varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajina työskenteleville sosionomeille (AMK) suunnatuilla kyselylomakkeilla. Kyselyitä lähetettiin 11 kappaletta ennalta sovittuihin päiväkoteihin johtajille, jotka välittivät kyselyt vastaajille. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat: 1) *Miten sosionomin (AMK) asiakastyön osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?* 2) *Miten sosionomin (AMK) palvelujärjestelmäosaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?* 3) *Miten sosionomin (AMK) asiakastyön- ja palvelujärjestelmäosaaminen työelämässä vastaa varhaiskasvatuksen tarpeisiin sekä muutoksiin?* Osa opinnäytetyön tuloksista perustuu lastentarhanopettajina työskentelevien sosionomien (AMK) vastauksiin. Kyselylomakkeet analysoitiin laadullisin eli kvalitatiivisin menetelmin. Vastaajien määrän vuoksi aineiston tulokset eivät ole yleistettävissä.

Tuloksista ilmenee, että varhaiskasvatuksessa työskentelevät sosionomit (AMK) ovat pääosin tyytyväisiä koulutuksen tuomaan tietoon ja osaamiseen. Useampi vastaajista kuitenkin kaipasi koulutukseen lisää varhaiskasvatuksen opintoja sekä enemmän käytännön läheistä tietoa, jota pystyy hyödyntämään työelämässä. Asiakastyön osaaminen koettiin vahvasti sosionomin (AMK) ydinosaamiseksi varhaiskasvatuksen työkentillä. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö koettiin antoisaksi ja vuorovaikutukselliseksi sekä lapsen edun mukaiseksi, mutta toisaalta myös jossain määrin haastavaksi. Palvelujärjestelmäosaaminen koettiin hyväksi ja toimivaksi, mutta haasteita toivat palvelujärjestelmien uudistukset ja muutokset. Esiin nousi lisäksi sosionomin (AMK) koulutuksen ja ammattitaidon osittainen heikko arvostus.

Avainsanat: sosionomi (AMK), varhaiskasvatus, asiakastyö, palvelujärjestelmä

Abstract

Virpi Melto, Sari Tarenius

A Bachelor of Social Services as an expert of early childhood education; from client work and knowledge of social services to the strong professional, 44 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health care and Social Services, Lappeenranta

Bachelor's Thesis 2017

Instructor: Minna Koponen, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this study was to clarify the work of bachelors of social services who work in early childhood education from the point of view of client work and knowledge of service systems. The objective was to research whether the bachelor of social services education provided enough information and capacity to work in the field of childhood education. Another objective was to examine how this expertise is utilized in the field of early childhood education. The subject of the study is topical, because there has been a lot of changes in early childhood education, e.g. in legislation and subjective right to day care.

The thesis was carried out with a questionnaire to bachelors of social services working in daycare. A total of 11 questionnaires were sent to predetermined daycare managers, who forwarded them to the recipients. The research questions of this thesis were: 1) *How does the knowledge of client work of Bachelor of Social Services seem in childhood education?* 2) *How is the knowledge of service systems of Bachelor of Social Services present in childhood education?* 3) *How does the knowledge of client work and social respond to needs and changes of childhood education?* A part of the results of this thesis is based on the responses of the bachelor of social services working in daycare. The questionnaire was analyzed by qualitative methods. Due to the scarce number of responses, the results cannot be generalized.

According to the results, the bachelors of social services working in early childhood education are generally satisfied with the knowledge and expertise acquired from their education. However, some of the respondents wanted for more early childhood education studies and more practical information, which could be utilized in working life. Expertise in working with the clients was strongly seen as the main skill in early childhood development. Cooperation with parents was experienced as rewarding, interactive, and beneficial for the child, but also somewhat challenging. The knowledge of service systems was experienced as good and functional but frequent changes to the service systems were seen as challenging. On the other, the poor appreciation of bachelor of social services education and skills were brought up in the responses.

Keywords: Bachelor of Social Services, early childhood education, client work, service system

Sisältö

Tiivistelmä	2
Abstract.....	3
Sisältö	4
1 Johdanto.....	5
2 Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksessa.....	6
2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma	8
2.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja monialainen yhteistyö.....	10
2.3 Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen.....	11
2.4 Laaja-alainen osaaminen lapsen oppimisen ohjaajana	12
3 Sosionomi (AMK) varhaiskasvattajana	14
3.1 Sosionomi (AMK) asiakastyön osaajana.....	16
3.2 Sosionomi (AMK) palvelujärjestelmän osaajana	17
3.3 Sosionomi (AMK) pedagogiikan osaajana	18
3.4 Sosionomi (AMK) dokumentoinnin osaajana	19
4 Opinnäytetyön tarkoitus ja eettiset näkökohdat	22
4.1 Opinnäytetyön toteutus, kohderyhmä ja aineistonkeruutapa	22
4.2 Aineiston analyysi	23
4.3 Eettiset näkökulmat ja tutkimukselliset haasteet.....	24
5 Tutkimustulokset.....	25
5.1 Sosionomin (AMK) osaaminen varhaiskasvatuksessa	25
5.2 Sosionomin (AMK) asiakastyön osaaminen varhaiskasvatuksessa.....	27
5.3 Sosionomin (AMK) palvelujärjestelmän osaaminen varhaiskasvatuksessa.....	28
5.4 Johtopäätökset	31
6 Pohdinta	33
Liitteet	
Liite 1 Saatekirje sosionomeille (AMK) varhaiskasvatuksessa.....	39
Liite 2 Kyselylomake	40

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää sosionomin (AMK) roolia ja osaamista varhaiskasvatuksessa. Tämän lisäksi haluamme selvittää, miten sosionomi (AMK) koulutuksessa saatu tieto ja osaaminen vastaavat työelämän tarpeita. Opinnäytetyössämme perehdymme kahteen sosionomin (AMK) kompetenssiin eli osaamisalueeseen, jotka ovat asiakastyön osaaminen ja sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen. (Viinamäki 2010, 16.)

Opinnäytetyömme on ajankohtainen, koska varhaiskasvatuksessa on koettu muutoksia Varhaiskasvatuslain (19.1.1973/36) uudistuksen myötä. Uuden Varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe otettiin käyttöön 1.8.2015. Suurimpia käytännössä näkyviä muutoksia ovat subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen sekä lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka on lain mukaan velvoittava asiakirja. Syksystä 2016 alkaen varhaiskasvatuksessa voidaan rajata lapsen päivähoito-oikeutta enintään 20 viikkotuntiin, mikäli hänen toinen tai molemmat huoltajansa eivät työskentele tai opiskele. Lisäksi jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan kasvua ja kehitystä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 julkaistiin viime vuonna ja se on ollut voimassa 18.10.2016 alkaen. (Opetushallitus 2016.)

Edellä mainittujen muutosten myötä sosionomin (AMK) kompetensseista eli osaamisalueista asiakastyön osaaminen ja sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen muodostavat tärkeän ja merkityksellisen osan sosionomin (AMK) ammattiosaamisesta varhaiskasvatuksessa. Koemme, että opinnäytetyössämme esiin nousevista tiedoista on hyötyä meille tulevina varhaiskasvattajina.

2 Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain (19.1.1973/36) mukaan varhaiskasvatuksen ensisijaisena tehtävänä on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvattaja tukee lapsen oppimisen edellytyksiä ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Lapselle tarjotaan monipuolista pedagogista toimintaa turvallisessa varhaiskasvatusympäristössä. Varhaiskasvatuksen tulee turvata lasta kunnioittavat ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet. Sen tulee tarjota jokaiselle lapselle yhdenvertainen mahdollisuus varhaiskasvatukseen ja tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve. Varhaiskasvattajat tukevat lapsen huoltajia heidän kasvatustyössään, jotta lapselle mahdollistetaan tasapainoinen ja kokonaisvaltainen kasvu ja kehitys. (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.)

Jokaisella lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. Osallistumisesta päättävät aina lapsen huoltajat. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, avoimissa päiväkodeissa sekä kerho- ja leikkitoimintana. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017a.) Varhaiskasvatusta tulee olla perheiden tarpeiden mukaan saatavilla myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b.)

Varhaiskasvatuslain muutosten myötä lapsen subjektiivista päivähoito-oikeutta muutettiin 1.8.2016 alkaen. Tämä tarkoittaa, että lapsella on subjektiivinen oikeus kokopäivähoitoon, jos hänen huoltajat työskentelevät tai opiskelevat koko-aikaisesti. Lapsen päivähoito-oikeutta rajataan enimmillään 20 viikkotuntiin, mikäli hänen toinen tai molemmat huoltajansa eivät työskentele tai opiskele. Päivähoito-oikeutta voidaan laajentaa 20 tuntia suurempaan viikkotuntimäärään, mikäli lapsen huoltajat työskentelevät osa- tai väliaikaisesti. Lapsen päivähoito-oikeutta ei kuitenkaan rajata, vaan hänelle ja perheelle tarjotaan mahdollisuus kokopäivähoitoon, mikäli se on tarpeellista lapsen kehityksen kannalta tai perheen olosuhteiden vuoksi. Päivähoito-oikeuden rajaaminen on lain mukaan suositus, joten kunnat voivat itse päättää sen käyttöönotosta. (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.)

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jossa pedagoginen painotus korostuu. Varhaiskasvatuksen perusteena on ymmärrys lapsuuden merkityksestä ja lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksen tulee mahdollistaa lapsen myönteiset oppimiskokemukset leikkiin, liikuntaan sekä taiteen eri muotoihin ohjaten. (Opetushallitus 2016, 14–16, 18.) Lapsen arvostaminen ja kuunteleminen synnyttävät hyvinvointia, joka on perustana lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Lapsen oppiminen perustuu suurelta osin kasvattajan näkemyksiin ja tapaan ohjata lapsiryhmää. Varhaiskasvattajan tulee työssään huomioida jokaisen lapsen ainutlaatuisuus ja hänen yksilöllinen kehityspolkuunsa. (Hujala & Turja 2012, 14–15, 18, 21.) Varhaiskasvatuksessa tulee ryhmiä muodostettaessa huomioida erilaiset asiat, kuten lasten ikä, tuen tarve, pedagoginen tarkoituksenmukaisuus sekä henkilöstön mitoitus ja ryhmien enimmäiskoot (Opetushallitus 2016, 17).

Hyvinvoivassa varhaiskasvatusympäristössä lapsi tuntee turvallisuutta, ja se tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oppimista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee järjestää tarkoituksenmukaista toimintaa sekä tukea varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. (Opetushallitus 2016, 14–16, 18, 21.) Lasten osallisuutta painotetaan arjessa ja se voi näyttäytyä monenlaisena toimintana. Mukanaolo, kuulluksi tuleminen, omiin asioihin vaikuttaminen ja päiväkodin estetiikan suunnittelu ovat esimerkkejä varhaiskasvatuksessa toteutettavasta osallisuudesta. (Hujala & Turja 2012, 48–49.) Varhaiskasvatus tarjoaa näin jokaiselle lapselle yhdenvertaista ja syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa sekä tietoa ja taitoa vahvistamaan hänen osallisuuttaan yhteiskunnassa (Opetushallitus 2016, 14–16, 18).

Päiväkodin henkilöstöstä kasvatustehtävissä olevilla, vähintään kolmanneksella henkilöstöstä tulee olla kelpoisuus lastentarhanopettajan tehtäviin, ja muilla tulee olla sosiaalihuollon mukainen ammatillinen kelpoisuus. Kokonaisvastuu toiminnan suunnittelusta ja toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on lastentarhanopettajalla. Lastentarhanopettajan kokonaisvastuusta huolimatta, varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa toimintaa yhdessä. (Opetushallitus 2016, 17.)

Esiopetusvelvollisuus astui voimaan 1.1.2015, mikä tarkoittaa sitä, että kunnalla on velvollisuus järjestää esiopetusta, johon jokaisen esiopetusikäisen lapsen tulee osallistua. Esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuksessa päiväkotien tai koulujen yhteydessä. Lapsen osallistumisesta esiopetukseen tai vastaavaan esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan vastaa aina lapsen huoltaja. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a). Esiopetus edistää lapsen kielellistä kehitystä sekä antaa valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Esiopetuksessa lapsi omaksuu perustietoja ja – taitoja leikinomaisessa, lapsen kehitystasosta lähtevässä toiminnassa. (Opetushallitus 2017b.)

Varhaiskasvatuksessa työskennellessään sosionomi (AMK) hallitsee pedagogisen toiminnan periaatteet. Hän osaa lastentarhanopettajana soveltaa niitä käytännössä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen huomioiden. Sosionomilla (AMK) on vahva taito ja näkemys ohjata lasta sekä lapsiryhmää havainnoiden sekä kuunnellen ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Hän osaa palvelujärjestelmätuntemuksensa avulla tukea lasta ja hänen perhettään kokonaisvaltaisesti, huomioiden mahdolliset riskit esimerkiksi syrjäytymiseen. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslain (19.1.1973/36) mukaan varhaiskasvatussuunnitelma tulee laatia jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle henkilökohtaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee noudattaa ja varhaiskasvatuksen toiminta tulee suunnitella sen mukaisesti, että se toteuttaa ja tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee olla kirjattuna lapsen oppimista tukevat tavoitteet ja suunnitelmat niiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen tuen tarve ja menetelmät niiden toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä varhaiskasvattajan ja lapsen vanhempien kanssa. Päiväkodissa suunnitelman laatimisesta vastaa lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava kasvattaja. (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.) Lastentarhanopettaja myös huolehtii varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta ja arvioinnista. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen

aloittaessa päiväkodissa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen mielipiteet ja toiveet lapsen ikätaso ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja tarkistetaan vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa, esimerkiksi silloin, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. (Opetushallitus 2016, 10–11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys sekä ohjaava asiakirja. Sitä tulee noudattaa ja toteuttaa varhaiskasvatustilain perusteella. Määräyksen mukaisesti kullekin varhaiskasvatusta toteuttavalle yksilölle laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat, joiden ohjaamana toteutetaan varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman eri sisällöistä ja toteuttamisesta on selvät määritelmät. Määritelmien tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä. Näitä asioita ovat muun muassa lasten huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja monialainen yhteistyö. Varhaiskasvatussuunnitelma myös edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista. (Opetushallitus 2016, 8.)

Paikalliset järjestäjät laativat varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteella. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida sekä kehittää säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tarkentavat valtakunnallisia perusteita. Ne eivät sulje pois lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoitusta tai tavoitteita. Paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan kehittämistyön tulokset tulee huomioida suunnitelmaa laadittaessa. (Opetushallitus 2016, 9.)

Sosionomi (AMK) perehtyy opintojensa aikana valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jolloin käsitellään myös paikallista sekä lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa, niiden sisältöä ja laatimista. Varhaiskasvatuksen harjoitteluissa opiskelijalle voi tarjoutua mahdollisuus päästä mukaan laatimaan ja kirjamaan lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa eli vasua. Opintojen viimeisessä eli

pedagogisessa harjoittelussa sosionomi (AMK) opiskelijalla on jo valmiudet käydä varhaiskasvatuksen keskusteluja lapsen huoltajien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen tässä vaiheessa opintoja tukisi sosionomin (AMK) kehittyvää ammattitaitoa varhaiskasvattajana. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

2.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa lapsen huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on suuri merkitys. Varhaiskasvatuksessa yhteistyön tavoitteena on, että huoltajat sekä henkilöstö sitoutuvat luomaan luottamuksellisen, vuorovaikutuksellisen ja kunnioittavan kasvu ympäristön. Sen tulee tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä myönteistä vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulee olla valmiudet huomioida perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet, sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät asiat. Luottamuksellisella yhteistyöllä mahdollistetaan turvallinen ja laadukas varhaiskasvatus lapselle, esimerkiksi siirtymävaiheissa sekä haastavissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksen tulee tarjota lasten huoltajille mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan, suunnitteluun ja kehittämiseen. Yhteistyö voi tukea huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta, joka osaltaan edistää verkostoitumista, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tukee lapsen sosiaalisia suhteita myös päiväkodin ulkopuolella. (Opetushallitus 2016, 32–33.)

Varhaiskasvatusta järjestettäessä monialainen yhteistyö varmistaa varhaiskasvatuksen toteutumisen lasten tarpeita vastaavasti. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa neuvolan ammattilaiset, lastensuojelu sekä muut sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat. (Opetushallitus 2016, 33.) Monialaisessa yhteistyössä keskeinen laatutekijä on henkilökunnan keskinäinen yhteistyö ja hyvinvointi. Henkilökunnan keskinäinen kommunikaatio ja sen avoimuus sekä luottamuksellisuus ovat tärkeässä asemassa varhaiskasvatuksen toimivuuden kannalta. Varhaiskasvatuksen kaikilla toimijoilla tulee olla mahdollisuus saada tietoonsa kasvatustavoitteet ja -periaatteet, niihin tulee myös saada tukea sekä palautetta. (Jokinen 2012, 13.) Monialaisella yhteistyöllä on suuri merkitys, erityisesti silloin, jos lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista herää huoli (Opetushallitus 2016, 33). Vastuu toiminnasta on lastentarhanopettajalla.

Yhteistyön merkitys ja tärkeys tulee huomioida kaikessa toiminnassa. Lastentarhanopettaja voi ohjata muita kasvattajia menetelmien käyttöön tehden tunnetuksi pedagogiset käytännöt ja menetelmät. (Jokinen 2012, 13.)

2.3 Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen

YK:n yleissopimus Lapsen oikeuksista velvoittaa myös varhaiskasvatusta huomioimaan ensisijaisesti lapsen edun. Lisäksi sopimus velvoittaa lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavia palveluita noudattamaan viranomaisten antamia määräyksiä. Nämä määräykset koskevat lapsen turvallisuutta, terveyttä sekä hoitohenkilökunnan määrää ja soveltuvuutta. (YK:n yleissopimus Lapsen oikeuksista 1991, 7-8.)

Varhaiskasvatus edistää ja turvaa lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä, se myös tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja täten mahdollistaa ennaltaehkäisevän työn. Ennaltaehkäisevää työtä ohjaa lastensuojelulaki (13.4.2007/417). Sen mukaan vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Heidän tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, kuten lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. Ehkäisevä lastensuojelu (13.4.2007/417) voi olla esimerkiksi varhaiskasvatuksessa lapselle ja perheelle tarjottavaa päivähoitoa. Viranomaiset, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, tukevat huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Lastentarhanopettajina toimivilla sosionomeilla (AMK) on taito havainnoida lasta ja tarvittaessa toimia ennaltaehkäisevästi hänen kokonaisvaltainen kehityksensä huomioiden. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on velvollisuus toimia lastensuojelulain mukaisesti ja tehdä lastensuojeluilmoitus aina, jos lapsen hyvinvoinnista tai turvallisuudesta herää huoli. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Varhaiskasvatuksessa asiakastyön osaaminen korostuu erityisesti silloin, kun arvioidaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuen tarpeita ja niiden varhaista tunnistamista (Opetushallitus 2016, 33–34). Tähän antaa valmiuksia sosionomin (AMK) koulutuksen eri osa-alueita tukevat opinnot, kuten esimerkiksi erityiseen tukeen, lapsen ja perheen hyvinvointiin sekä lastensuojeluun ohjaavat opinnot. Sosionomin (AMK) opintoja täydentävät

harjoittelut varhaiskasvatuksessa, jotka antavat opiskelijalle tietoa, taitoa ja varmuutta. Kokemuksen ja käytännön kautta sosionomille (AMK) kehittyä osaamista tulevaan työelämään varhaiskasvattajana. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

Varhaiskasvatuksessa henkilöstön olisi tärkeää hallita dialoginen eli kuunteleva keskustelu, jolloin pyritään avoimeen ja suoraan vuorovaikutukseen. Dialogisuus on hyvä työväline myös huolta puheeksi otettaessa, koska työmenetelmänä se korostaa molemmin puolista kuulemista sekä tilan antamista erilaisille ajatuksille ja näkemyksille (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b). Vaikean asian esiin ottaminen voi olla haastavaa, se voi loukata huoltajia ja näin ollen vaikeuttaa heidän kanssaan tehtävää yhteistyötä. Varhaiskasvatuksessa työskentelevällä sosionomilla (AMK) on osaamista ottaa huoli puheeksi lasta ja hänen perhettään kunnioittavalla tavalla. Näin toimien ei vahingoiteta luottamuksellista suhdetta, vaan pystytään ennaltaehkäisevästi vaikuttamaan ja keskustelemaan vaikeistakin asioista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017c.)

2.4 Laaja-alainen osaaminen lapsen oppimisen ohjaajana

Varhaiskasvatuksessa painotetaan oppimisen kokonaisvaltaisuutta. Oppimisessa yhdistyvät tieto ja taito sekä toiminta, tunteet, aistihavainnot ja ajattelu. Oppimiskäsityksen mukaan lapsi on aktiivinen toimija, joka kasvaa, kehittyä sekä oppii vuorovaikutuksellisessa ympäristössä. Lapset oppivat leikkien, liikkuen, tutkien ja itseään ilmaisten. Varhaiskasvatus tukee lapsen oppimista ja kehittymistä laaja-alaisesti tarjoten mahdollisuuksia erilaisiin toimintoihin. Lähtökohtana oppimiselle ovat lapsen aiemmat kokemukset, mielenkiinnon kohteet sekä osaaminen.

Varhaiskasvatuksessa lapselle mahdollistetaan ympäristö, jossa hän kokee olonsa turvalliseksi ja voi hyvin. Vuorovaikutussuhteet ja myönteiset kokemukset, niin tunnetasolla kuin fyysisestikin, mahdollistavat laadukkaan ja monipuolisen oppimisen. Lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta vertaisryhmä ja yhteisöön kuuluminen ovat keskeisiä tekijöitä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tukea lapsen oppimista ohjaamalla ja tukemalla. Varhaiskasvatusikäiselle lapselle leikki on tärkeää ja se myötävaikuttaa myös oppimiseen. Leikki motivoi lasta ja se tuottaa hänelle iloa, joka myös mahdollistaa monien taitojen ja tietojen

omaksumisen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee ymmärtää leikin arvo ja tärkeys lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa, kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa. (Opetushallitus 2016, 20.)

Lapsen laaja-alainen osaaminen alkaa kehittyä varhaislapsuudessa, ja varhaiskasvatuksessa pedagoginen toiminta luo sille vahvaa ja kestäväää pohjaa. Laaja-alainen osaaminen muodostuu useista eri osa-alueista, jotka yhdessä antavat lapselle kyvyn käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia erilaisissa tilanteissa niiden vaatimilla tavoilla. Lapsi oppii myös arvoja, asenteita ja tahtoa, joiden kehittyminen jatkuu koko elämän ajan. Lapsen laaja-alaiseen osaamiseen ja sen oppimiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan. Erilaisten oppimisympäristöjen käyttäminen sekä lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen varhaiskasvatuksessa takaavat lapsen monipuolisen oppimisen. (Opetushallitus 2016, 21–22.)

Keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen arjessa ovat itsestä huolehtimisen ja arjen taidot. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasta niin, että lapsen usko omiin taitoihin lisääntyy ja itsenäinen toiminta kehittyy asteittain ikäkauden mukaisesti. Minäkuvan korostaminen ja kehittyminen ovat tärkeässä osassa lapsen kehitystä. Varhaiskasvatuksessa tulee tukea lasta terveeseen ja hyvään itsetuntoon, jonka myötä positiivinen minäkuva kasvaa. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 14.)

Varhaiskasvatuksessa lasten monilukutaitoa kehitetään ja tuetaan esimerkiksi nimeämällä asioita ja esineitä sekä opettelemalla käsitteitä. Varhaiskasvatuksen yhtenä osa-alueena monilukutaidon opettamisessa on toisten ihmisten lukutaito, joka tarkoittaa esimerkiksi empatian oppimista, omien tunteiden ymmärtämistä sekä toisten asemaan asettumista. Sosionomilla (AMK) on taito tukea lapsia heidän keskinäisissä vuorovaikutussuhteissa mahdollistaen näin vertaissuhteiden syntymistä. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 14.)

Lasten arvostava kohtaaminen ja heidän kuuntelemisensa, samoin kuin toisten ihmisten kanssa toimiminen vahvistavat lapsen osallisuutta yhteisössä. Yhteisiä sääntöjä ja vuorovaikutustaitoja opetellaan toiminnan suunnittelun ja toteutuksen myötä. Varhaiskasvatuksessa henkilöstö rohkaisee lapsia tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. He toimivat myös myönteisinä malleina monikulttuurisissa kohtaamisissa. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 13–14.) Lastentarhanopettajalla tulee olla ymmärrys omasta sekä muiden kulttuureista, jotta hän itse pystyy toimimaan vuorovaikutuksessa lasten kanssa sekä kannustamaan lapsia rohkeasti tutustumaan muihin kulttuureihin, kieliin ja ihmisiin. (Opetushallitus 2016, 23.)

Sosionomi (AMK) opinnot tarjoavat laaja-alaisesti ja monipuolisesti tietoa lapsen fyysisestä kasvusta ja kehityksestä, sosiaalisesta kehityksestä kuin myös psyykkisestä kehityksestä. Opintojen aikana perehdytään eri kehityksen osa-alueisiin teoretiedon kautta, harjoituksilla sekä käytännön menetelmin, kuten ryhmätehtävillä lapsen eri ikäkausiin liittyen. Pedagogista osaamista syventävät ja vahvistavat lastentarhanopettajan kelpoisuuden tuottavat varhaiskasvatuksen opinnot ja työharjoittelut varhaiskasvatuksessa. (Saimaan ammattikorkeakoulu.)

3 Sosionomi (AMK) varhaiskasvattajana

Sosiaalialan koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa laaja-alaisesti sosiaalialan ammattilaisia. Opinnoissa korostetaan teoreettisen tiedon ja käytännöllisten taitojen yhdistämistä sekä tutkivaa työtettä. Sosionomikoulutus (AMK) on laajuudeltaan 210 opintopistettä. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

Sosionomi työskentelee ihmisten kanssa heidän jokapäiväisessä arjessaan. Sosionomiopinnoissa opiskellaan työssä tarvittavia tärkeitä taitoja, kuten vuorovaikutus-, ilmaisu-, ohjaus-, ja työelämätaitoja. Opiskelujen aikana myös perehdytään kasvatukseen ja ohjaukseen sekä erilaisissa elämäntilanteissa ilmeneviin tuen tarpeisiin. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

Varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettaja voi toimia eri koulutustaustoilla, josta säädetään erillisellä varhaiskasvatuslailla (36/1973). Varhaiskasvatuksen opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään laissa ja asetuksessa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (L 272/2005 ja

A 608/2005). Lastentarhanopettajan tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on yliopistossa suoritettu kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, tai sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi AMK), johon sisältyy vähintään 60 opintopistettä varhaiskasvatuksen opintoja. (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2017.)

Osana sosionomiopintoja opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa lastentarhanopettajan kelpoisuus. Kelpoisuuden tuottavat opinnot ovat laajuudeltaan 60 opintopistettä. Lastentarhanopettajan kelpoisuuteen johtavat opinnot koostuvat teoreettisista opinnoista (25-30 opintopistettä). Tämän lisäksi opiskelija suorittaa kaksi harjoittelua varhaiskasvatuksessa, joista toinen on opintojen viimeisenä vuotena suoritettava pedagoginen harjoittelu. Harjoittelut ovat laajuudeltaan 10-30 opintopistettä. Edellä mainittujen opintojen lisäksi opiskelija tekee opinnäytetyönsä (15 opintopistettä) liittyen pieneen lapseen tai hänen perheeseensä. Koulutus tukee näin ollen laajasti sosionomin (AMK) osaamista varhaiskasvatuksessa (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016). Valmistuttuaan sosionomi (AMK) voi toimia varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajana, päiväkodin johtajana sekä perhepäivähoidon ohjaajan tehtävissä. Sosionomilla (AMK), joka on suorittanut lastentarhanopettajan pätevyyden, ei kuitenkaan ole mahdollisuutta toimia esiopetuksesta vastuussa olevana opettajana muutoin kuin suorittamalla kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon. (Talentia 2014, 2.)

Sosionomi tuo varhaiskasvatukseen sosiaalipedagogista, yhteisöllistä ja yhteiskunnallista osaamista. Sosiaalipedagoginen osaaminen tässä yhteydessä tarkoittaa sitä, että sosionomilla (AMK) on osaamista ja taitoa havainnoida varhaiskasvatusikäisten lasten tunteita ja tarpeita. (Talentia 2014.) Koulutus tuo opintojaksojen kautta tietoa sekä osaamista, joita työharjoittelut varhaiskasvatuksessa vahvistavat. Työharjoittelussa lapsihavainnoinnin kautta on mahdollista havainnoida lapsen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Sosionomi (AMK) rohkaisee lasta osallisuuteen ja vuorovaikutukseen. Hän turvaa kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua ja kehitystä sekä tunnistaa ammattilaisena riskitekijät, jotka voivat vahingoittaa lasta. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

Yhteisöosaaminen tässä yhteydessä merkitsee lapsen tukemista yhteisöllisyyteen ja toimimista yhteistyössä vanhempien kanssa. Sosionomi (AMK) tiedostaa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen. Sujuva yhteistyö takaa lapselle hyvän pohjan tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle. Yhteistyö vahvistaa lisäksi perheen osallisuutta sekä tukee huoltajia heidän kasvatustyössään. Sosionomi (AMK) rakentaa monialaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen eri toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen eri yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO), neuvola, lastensuojelu, puheterapeutti ja toimintaterapeutti. Sosionomin (AMK) yhteiskuntaosaaminen tuo varmuutta ja osaamista varhaiskasvatukseen. Hän tunnistaa asiakkaiden erilaiset palvelujen tarpeet ja osaa toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Sosionomi (AMK) hallitsee palvelujärjestelmät ja osaa ohjata asiakkaitaan tarvittaessa muiden palvelujen piiriin, kuten lastensuojelun tai puheterapian asiakkaaksi. (Talentia 2014.)

3.1 Sosionomi (AMK) asiakastyön osaajana

Sosionomin (AMK) kompetensseihin eli osaamisalueisiin kuuluva asiakastyön osaaminen merkitsee sitä, että sosionomi (AMK) osaa tunnistaa omat ihmiskäsityksensä ja omat arvonsa sekä toimia asiakastyössä näitä arvoja kunnioittaen. Sosionomin (AMK) asiakkaina on yksilöitä, perheitä ja asiakasryhmiä tai yhteisöjä. Ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen kuuluu sosionomin (AMK) perusvalmiuksiin. Vuorovaikutussuhteissa olennaista on asiakkaan kuuleminen. Sosionomi (AMK) hallitsee asiakkaan olemassa olevien voimavarojen vahvistamisen sekä yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen osallisuuteen tukemisen. Vuorovaikutussuhteiden merkitys korostuu esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvissä keskusteluissa lapsen huoltajien kanssa. (Viinamäki 2010, 17–18.)

Sosionomilla (AMK) on koulutuksen mukana tuoma taito ja osaaminen dialogiseen eli kuuntelemaan keskusteluun. Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat tai huolen aiheet on helpompi tuoda esiin, kun kasvattaja on vuorovaikutuksellisesti vastaanottava ja aidosti läsnä. Sosionomilla (AMK) on valmiudet kuunnella, keskustella ja ohjata, esimerkiksi arjen haastavissa tilanteissa, näin ollen perheille pystytään tarjoamaan laadukasta ja osaavaa

asiakastyötä varhaiskasvatuksessa. Sosionomi (AMK) omaa valmiudet ja taidot myös toiminnalliseen osaamiseen, esimerkiksi ryhmän ohjaamiseen. Sosionomin (AMK) työ edellyttää suunnitelmallisuutta, tavoitteellista tukemista ja ohjaamista eri asiakasprosessin vaiheissa. Asiakastilanteiden muuttuvuus ja ihmisten yksilöllisyys edellyttävät sosionomilta (AMK) kykyä jatkuvaan oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. (Viinamäki 2010, 17–18.)

3.2 Sosionomi (AMK) palvelujärjestelmän osaajana

Sosionomin (AMK) kompetensseihin eli osaamisalueisiin kuuluva palvelujärjestelmäosaaminen merkitsee sitä, että sosionomi (AMK) tuntee palvelujärjestelmät, jotka tukevat lapsen ja hänen perheensä hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Näitä ovat esimerkiksi palvelut ja etuudet sekä juridiset säännökset. Sosionomi (AMK) kykenee suunnittelemaan pitkäjänteisesti, ennakoimaan ja jäsentämään muuttuvia yhteiskunnallisia tilanteita. Yksi tärkeimmistä sosionomin (AMK) osaamisalueista on palveluohjaus. Tällöin rooli voi vaihdella tukiverkoston aktivoinnista palvelusuunnitelman tekemiseen, esimerkiksi yhteistyölomakkeen laatiminen puheterapiaan. Tällöin yhteistyölomake laaditaan yhdessä vanhempien, lastentarhanopettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä puheterapeutin kanssa. Palveluohjaus on asiakaslähtöistä toimintaa, joka tarkoittaa asiakkaan etujen ajamista. (Viinamäki 2010, 19–20.)

Ennaltaehkäisevä työote ja varhainen puuttuminen ovat osa sosionomin (AMK) palvelujärjestelmäosaamista. Asiakastyö edellyttää sosionomilta (AMK) hyviä yhteistyövalmiuksia. Sosionomi (AMK) toimii sosiaalisena asiantuntijana ja asiakkaan turvaverkoston edistäjänä. Yhteistyö korostuu monialaisissa työryhmissä, erilaisissa verkostoissa sekä asiakkaan ja hänen sosiaalisen verkostonsa kanssa. Asiakkaan ja perheen tilanne voi joskus olla haastava. Sosionomin (AMK) ydiosaamiseen kuuluu olla tietoinen esimerkiksi mahdollisesta tukiperheestä ja heidän kanssaan tehtävästä yhteistyöstä. Sosionomi (AMK) tuo näkyväksi asiakas- ja kansalaisnäkökulmaa. Sosionomi (AMK) on yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja huono-osaisuuden ehkäisemisen asiantuntijana. (Viinamäki 2010, 19–20.)

3.3 Sosionomi (AMK) pedagogiikan osaajana

Varhaiskasvatuksessa opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetus edistää lasten oppimista, ja varhaiskasvatuksessa tätä taitoa edistetään lapsen luonnollisen uteliaisuuden ja tutkimisen halun kautta. Varhaiskasvatuksen tulisi huomioida lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet sekä yksilölliset tuen tarpeet. Näin pystytään luomaan laadukasta ja pedagogisesti painottunutta varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2016, 21.) Lapsen oppimaan oppiminen on taito, jota varhaiskasvatuksessa tulee tukea ja kehittää. Tämän taidon kehittymiseen edesauttaa kasvattajan pedagoginen koulutus. (Jokinen 2012, 11.) Sosionomi (AMK) osaa huomioida lapsen innostuksen eri asioihin ja tukea häntä erilaisissa oppimisen tavoissa. Sosionomilla (AMK) on vahva ymmärrys tiimityöskentelyn merkityksestä varhaiskasvatuksen arjessa. Sosionomi (AMK) rohkaisee tiimin jäseniä käyttämään omia pedagogisia vahvuuksiaan esimerkiksi toiminnallisissa arjen tilanteissa. Henkilöstön sujuva tiimityöskentely edistää parhaalla mahdollisella tavalla lapsen oppimista ja hyvinvointia. (Opetushallitus 2016, 20-21.)

Varhaiskasvatusta laissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on esitetty arvolähtökohdat, tavoitteet ja painotukset, joiden mukaan lasten arki varhaiskasvatuksessa tulee rakentaa (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 10–11). Pedagogiikka tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jota ammattihenkilöstö toteuttaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tueksi (Opetushallitus 2016, 20). Varhaiskasvatuksessa pedagogiikan painottuminen edellyttää pedagogiikan asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistetään (Opetushallitus 2016, 20). Varhaiskasvatuksessa kasvatusta, hoitoa ja opetusta muodostavat kokonaisuuden, joka mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen (Opetushallitus 2016, 20). Varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajan pedagogiseen asiantuntijuuteen kuuluu ymmärtää miksi ja miten erilaisia kasvatustilanteita toteutetaan ja miten niiden toteuttaminen olisi mielekkäintä ja toimivinta. Pedagogisen toiminnan ja sen toteuttamisen vastuu on nykyisten ohjausasiakirjojen mukaan lastentarhanopettajalla. Ammattitaitoisella lastentarhanopettajalla tulee olla

pedagogisessa toiminnassaan kyky muuttaa laatimiaan tavoitteita ja suunnitelmia. Hänen tulee osata mukautua toiminnan ja lasten aktiivisuuden mukana tuomiin muutoksiin. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 10–11.) Sosionomi (AMK) koulutuksessa opinnot tarjoavat laaja-alaisesti varhaiskasvatuksen pedagogisia ja lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä opintoja sekä menetelmällisiä opintoja, kuten *Liikunnan, laulun ja leikin menetelmät* (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016).

Kasvatuksellisen toiminnan myötä arvot, tavat ja normit välittyvät lapsille. Kasvatuksen avulla lapsi oppii muodostamaan omia mielipiteitä ja arvioimaan ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti. Varhaiskasvatuksessa pyritään tietoisesti siihen, että lapset oppivat ymmärtämään oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin sekä ympäristöönsä. (Opetushallitus 2016, 21.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen hoito on perustarpeista huolehtimista sekä vastavuoroista ja kunnioittavaa vuorovaikutusta toisiin ihmisiin. Hoidon lähtökohdana ja tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi. Varhaiskasvatuksessa hoitotilanteet mahdollistavat vuorovaikutustaitojen kehittymisen sekä monia muita tärkeitä taitoja, kuten itsestä huolehtimisen. Hoitotilanteet ovat siis myös kasvatus- ja opetustilanteita. (Opetushallitus 2016, 21.) Lastentarhanopettajan pedagogiseen osaamiseen kuuluu ymmärtää vertaissuhteiden merkitys lapsille ja se, miten ne otetaan osaksi pedagogisia käytäntöjä sekä toimintaa. Sensitiivinen ja ammattitaitoinen kasvattaja tukee lasten vertaissuhteita ja niiden kehittymistä. Lapsen ryhmästä toiseen siirtymisessä huomioidaan oikea-aikaisuus, esimerkiksi joskus lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että hän jää tuttuun ryhmään. Siirtymisvaiheissa huomioidaan myös lasten väliset kaverisuhteet, eikä ainoastaan esimerkiksi lapsen ikä. Näiden asioiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa on aina lapsen etu. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 10–11, 19.)

3.4 Sosionomi (AMK) dokumentoinnin osaajana

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksessa keskeinen työmenetelmä. Sen kautta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään toimintaa. Pedagoginen dokumentointi ei ole mahdollinen valinta, vaan kaikkien tulee sitä noudattaa. (Opetushallitus 2016, 37.) Pedagoginen dokumentointi vaatii

varhaiskasvatuksen henkilöstöltä suunnittelua ja ajankäyttöä, jotta sitä olisi mahdollista toteuttaa onnistuneesti. Dokumentointi on jatkuva ja vuorovaikutteinen prosessi, jota tulee toteuttaa yhdessä lasten sekä huoltajien kanssa. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 27.)

Lasten ja heidän huoltajiensa osallisuutta toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen lisätään pedagogisen dokumentoinnin myötä (Opetushallitus 2016, 37). Pedagoginen dokumentointi tuo esiin lapsen elämästä monipuolista tietoa sekä näkökulmia. Näiden yhdistäminen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi varhaiskasvatukseksi on lastentarhanopettajan työtä. Lastentarhanopettajalla on pedagogista osaamista sekä tietoa, ja yhdessä tiimin tulkintojen kanssa heillä on taito asettaa lasten ja vanhempien kanssa tuotetut dokumentit yhteen (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 28). Pedagoginen dokumentointi tulisi suunnitella siten, että se vaikuttaa suoraan siihen, mitä lasten kanssa tehdään. Dokumentoinnissa tulee huomioida myös lapsen käsitys siitä, miten hän oppimisen ymmärtää. Kasvattajan ymmärryksen ja näkemyksen oppimisesta tulee olla pedagoginen, jotta hän voi suunnitella ja toteuttaa toimintaa sen mukaisesti. Suunnittelussa tärkeässä osassa on myös se, miten oppimisympäristö ja toimintakulttuuri rakennetaan. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 27.)

Varhaiskasvatustilain määräämä jokaiselle lapselle tehtävä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, eli lapsen vasu, muodostaa tärkeän osan varhaiskasvatuksen pedagogisesta dokumentoinnista. Varhaiskasvatussuunnitelma turvaa lapselle suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon. (Opetushallitus 2016, 10.) Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman sisältämien asioiden täytyy näkyä käytännössä. Niiden tulee muokata varhaiskasvatuksen tavoitteita ja toimintatapoja sekä kehittyä lapsen osaamisen, kasvun ja ympäristön muuttumisen myötä. Lapsen mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon lapsen vasua laadittaessa ja arvioitaessa. Lasten toimintaa, ajatuksia ja oppimista havainnoidaan ja dokumentoidaan päiväkodin arjessa. Kun havainnoista keskustellaan yhdessä lasten kanssa, saadaan selville heidän mielipiteensä ja näkemyksensä omaan kasvuun, oppimiseen ja hyvinvointiin. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 28.)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan myös havainnoida lasta. Dokumentoimalla ja tulkitsemalla esimerkiksi lapsen leikkejä ja muuta toimintaa on mahdollista ymmärtää, mitä lapsi jo osaa ja minkälaista uutta osaamista hän tavoittelee. Näin voidaan selvittää myös se, miten lasta pystytään tukemaan ja auttamaan uuden osaamisen kynnyksellä. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 27.) Kohdennetun dokumentoinnin avulla on mahdollista perehtyä syvemmin ja monipuolisemmin lapsen maailmaan. Haastatteleamalla lapsia, valokuvaamalla heidän toimintaansa tai pyytämällä heitä piirtämään ja kertomaan ajatuksistaan saadaan arvokasta tietoa. Nämä erilaiset ja monipuoliset päiväkodin arjessa näkyvät dokumentointitavat tuovat esiin lapsen äänen. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 28.) Yksi suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoite on, että varhaiskasvatuksen henkilöstö oppii tuntemaan lapsen, minkä kautta pedagogista dokumentointia varhaiskasvatuksessa pystytään toteuttamaan lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin kautta saatuja tietoja hyödynnetään ja muokataan lapsen kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. (Opetushallitus 2016, 37.)

Pedagogiseen dokumentointiin osallistuu lapsiryhmän kaikki kasvattajat. Monimuotoista ja laajaa osaamista vaativaa dokumentoinnin prosessia toteuttaa lastentarhanopettajan pätevyyden omaava varhaiskasvattaja. Sosionomiopinnoissa (AMK) käytävät pedagogiset opinnot tuottavat laajan osaamisen pedagogiseen dokumentointiin. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 28.)

Sosionomi (AMK) opinnot antavat hyvän lähtökohdan pedagogiselle dokumentoinnille. Opinnoissa käydään läpi varhaiskasvatussuunnitelman eri osa-alueita. Käytännön menetelmin harjoitellaan kirjaamisen eri muotoja, kuten lapsen tuen tarpeen kirjaamista varhaiskasvatussuunnitelmaan. Opinnoissa myös harjoitellaan lapsen kehityksen havainnointia ja sen kirjaamista. Kirjaamista harjoiteltaessa huomioidaan aina pedagogisuus ja arvokkuus. Arvostava kirjaaminen tulee näkyä kaikessa lasta koskevassa dokumentoinnissa, sen täytyy kuvastaa kunnioitusta ja lapsen tilannetta, ei kirjaajan omia mielipiteitä. Opintojen aikana suoritettavat harjoittelut antavat hyvän pohjan sosionomin (AMK) dokumentoinnin osaamiselle muun muassa lapsihavainnoinnin kautta. Opinnot ja harjoittelut tukevat vahvasti sosionomin (AMK) ammatillista kehittymistä. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2016.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja eettiset näkökohdat

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää sosionomin (AMK) roolia varhaiskasvatuksessa sekä tarkastella miten koulutus tukee sosionomin (AMK) asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaamista. Tämän lisäksi perehdymme myös varhaiskasvatuksen eri osa-alueisiin ja työmenetelmiin.

Etsimme vastauksia seuraavin tutkimuskysymyksin:

1. Miten sosionomin (AMK) asiakastyön osaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?
2. Miten sosionomin (AMK) palvelujärjestelmäosaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa?
3. Miten sosionomin (AMK) asiakastyön- ja palvelujärjestelmäosaaminen työelämässä vastaa varhaiskasvatuksen tarpeisiin sekä muutoksiin?

Näiden tutkimuskysymysten avulla selvitämme, miten sosionomin (AMK) asiakastyön ja palvelujärjestelmien osaaminen näkyvät varhaiskasvatuksessa. Lastentarhanopettajina työskenteleville sosionomeille (AMK) suunnatulla kyselyllä kerättiin osa opinnäytetyön aineistosta. Aineiston perusteella tuotetaan painettua tietoa sosionomin (AMK) roolista varhaiskasvatuksessa sekä tarkastellaan, miten koulutus tukee sosionomin (AMK) asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaamista. Ammatillisen kehittymisen tavoitteenamme on syventää asiakastyö- ja palvelujärjestelmäosaamista varhaiskasvatuksessa ja hyödyntää tutkimustuloksia käytännön työssämme lastentarhanopettajina. Tavoitteenamme on edistää lapsi- ja perhelähtöisyyttä sekä toimia perheiden kanssa tehtävän yhteistyön periaatteita noudattaen.

4.1 Opinnäytetyön toteutus, kohderyhmä ja aineistonkeruutapa

Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2016 aiheen valinnalla. Kevään 2017 aikana teimme työsuunnitelmaa ja etsimme aiheeseen liittyvää materiaalia. Tutkimuslupa haettiin yhden eteläkarjalaisen kunnan varhaiskasvatukselta. Tutkimusluvan saatuamme otimme yhteyttä kunnan päiväkotien johtajiin

sähköpostitse. Halusimme kartoittaa päiväkodeissa työskentelevien sosionomien (AMK) määrän sekä halukkuuden osallistua kyselyyn ja opinnäytetyömme toteutukseen. Saatuamme tiedon vastaajien määrästä lähetimme paperiset kyselylomakkeet päiväkotien johtajille. He toimittivat kyselyt lastentarhanopettajina työskenteleville sosionomeille (AMK). Kyselylomakkeet (N=11) lähetettiin postitse, kuoressa oli saatekirje, kyselylomake ja palautuskuori. Kysely toteutettiin nimettömänä, näin vastaajat säilyttivät anonymiteettinsä ja heillä oli mahdollisuus tuoda esille omakohtaisia ajatuksia sekä kokemuksiaan mahdollisimman luotettavasti ja kattavasti. Lomakkeiden palautukseen varasimme neljä (4) viikkoa vastausaikaa, joten vastaajilla oli mahdollisuus perehtyä kyselylomakkeisiin ja vastaamiseen. Kyselylomakkeiden vastaukset palautuivat palautuskuoressa Saimaan ammattikorkeakoulun opintotoimistoon opinnäytetyön tekijöiden nimillä. Kaikki lähettämämme kyselylomakkeet palautuivat.

Opinnäytetyömme on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin kyselylomakkeissa avoimina kysymyksinä. Avoimilla kysymyksillä pyrimme saamaan mahdollisimman paljon konkreettista tietoa sosionomi (AMK) koulutuksesta sekä työstä varhaiskasvatuksessa. Päädyimme avoimiin kysymyksiin, koska halusimme saada kokemuksellista tietoa, jota eivät ohjaa ennako-odotukset. Vastaukset olivat henkilökohtaisia ja ainutkertaisia, tulkitsimme aineistoa sen mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa osallistujien määrä on usein pieni, kuten tässäkin tutkimuksessa. Osallistuneilla on tietoa ja kokemusta tutkittavasta aiheesta, joten saamamme tieto oli riittävää. Analysoimme vastaukset ja tulokset käyttämällä menetelmänä sisällönanalyysia. Teemoittelimme kyselylomakkeista saamamme tiedon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

4.2 Aineiston analyysi

Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada selkeä kuvaus tutkittavasta asiasta. Laadullisen tutkimuksen avulla tuodaan esille lastentarhanopettajien omia ajatuksia ja kokemuksia koulutuksesta ja työstä varhaiskasvatuksessa. Sisällön analyysin avulla aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon, joka tuo yhtenäistä informaatiota tutkittavasta asiasta. Laadullinen käsittely nojaa opinnäytetyöntekijöiden omiin tulkintoihin sekä loogiseen päättelyyn.

Käsiteltävä aineisto, joka tässä tapauksessa käsittää kyselylomakkeet, puretaan osiin. Tämän jälkeen aineisto käsitteellistetään ja koodataan eli poimitaan tekstistä avainsanoja sekä pääkohtia. Näiden vaiheiden avulla aineisto saadaan koottua loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95, 110–111.)

Luimme aineiston ensin useampaan kertaan läpi. Luokittelimme vastaajat juoksevin numeroin. Tämän jälkeen poimimme tietyn aihealueen kysymykset ja vastaukset yhteen, johon käytimme apuna taulukointia. Taulukosta saimme helposti poimittua vastauksien yhteneväisyyksiä ja eroja, jotka teemoitelimme. Sen avulla pystyimme havaitsemaan esimerkiksi millaisia vahvuuksia ja heikkouksia vastaajat kokivat sosionomin (AMK) koulutuksessa olevan. Näiden havaintojen sekä keräämiemme tietojen perusteella teimme yhteenvedon tuloksista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94–96, 102.)

4.3 Eettiset näkökulmat ja tutkimukselliset haasteet

Opinnäytetyömme kyselyosuus toteutetaan eettisyyttä korostaen. Lähetämme varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajina työskenteleville sosionomeille (AMK) kyselylomakkeet paperisena, ja kysely toteutetaan nimettömänä. Vastaajilla on aikaa perehtyä kyselylomakkeisiin vastaamiseen. Näin saamme luotettavampaa ja henkilökohtaisempaa tietoa. Nimettömänä vastaaminen mahdollistaa varhaiskasvatuksen sosionomeja (AMK) kertomaan rohkeasti koulutuksen sekä työelämän haasteista ja mahdollisuuksista. Kysely toteutetaan paperisena myös sen vuoksi, että henkilökohtaisen haastatteluaajan varaaminen voi olla vaikeaa varhaiskasvatuksen suunnitellun toiminnan vuoksi.

Opinnäytetyömme eettisyyttä lisää se, että nimettömyyden lisäksi myöskään kuntaa, johon kyselyt suunnataan, ei mainita nimeltä, vaan puhumme eteläkarjalaisesta kunnasta. Haasteena oli, että kaikki kyselylomakkeiden vastaanottajat eivät olisi palauttaneet kyselyitä, emmekä olisi saaneet riittävästi luotettavaa tietoa. Minimoimme tätä riskiä varmistamalla osallistujien määrän. Otimme etukäteen yhteyttä eri päiväkotien johtajiin ja selvitimme heidän haluan osallistua opinnäytetyömme tutkimukselliseen osaan. Lähetimme sovitun määrän kyselylomakkeita ennalta sovittuihin päiväkoteihin.

Koemme, että valitsemamme aihe on merkityksellinen, mutta kokonaisuutena myös eettisesti haastava. Mielestämme valitsemamme aiheen merkityksellisyys korostuu kyselylomakkeiden vastauksissa. Vastaukset antavat tietoa sosionomin (AMK) osaamisesta ja vahvuuksista varhaiskasvatuksessa. Aiheen merkitys voi myös saada aikaan keskustelua niin sosionomiopiskelijoiden kuin varhaiskasvatuksen henkilöstön keskuudessa. Kyselylomakkeiden välityksellä haastattelimme lastentarhanopettajina työskenteleviä sosionomeja (AMK). Vastauksien myötä saimme tarvitsemaamme tietoa sosionomikoulutuksesta sekä työstä varhaiskasvatuksessa. Saamamme tieto on merkityksellistä ja ajantasaista, koska se tulee suoraan varhaiskasvatuksen työkentiltä. Saimme kyselylomakkeiden kautta kattavia vastauksia kysymyksiimme. Pystyimme muodostamaan näistä vastauksista kokonaisuuden, joka vastaa tutkimuskysymyksiimme. Tutkimustuloksista voi kyselyiden välityksellä saavuttaa tietoa, jonka eettisyyttä meidän tulee pohtia. Kyselylomakkeiden vastaukset yhdessä teorian kanssa tuottivat tarvitsemaamme tietoa. Näiden tietojen avulla saimme koostettua opinnäytetyöstämme kattavan kokonaisuuden.

Palautuneita kyselylomakkeita lukivat ainoastaan opinnäytetyön tekijät. Niitä ei siis saateta ulkopuolisten tietoon, myöskään opinnäytetyön ohjaajan nähtäväksi. Opinnäytetyömme valmistuttua kyselylomakkeet tuhotaan ja hävitetään.

5 Tutkimustulokset

Tutkimustulokset esitellään sisällönanalyysin pohjalta muodostuneiden teemojen mukaisesti. Tuloksissa tarkastellaan vastaajien näkökulmia ja ajatuksia sosionomin (AMK) roolista varhaiskasvatuksessa sekä sitä, miten koulutus tukee sosionomin (AMK) asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaamista.

5.1 Sosionomin (AMK) osaaminen varhaiskasvatuksessa

Kysyttäessä sosionomikoulutuksesta ja työstä varhaiskasvatuksessa, puolet vastaajista koki, että sosionomikoulutus antoi riittävästi tietoa sekä käytännön harjoitteiden kautta valmiuksia työelämään.

Kysyimme vastaajien kokemuksia koulutuksesta ja siitä, miten koulutus oli tukenut heidän varhaiskasvatusosaamisen kehittymistään. Puolet vastaajista koki, että sosionomikoulutus ei antanut riittävästi tietoa lapsen kasvusta ja

kehityksestä eikä sosiaalisesta kehityksestä. Osa vastaajista koki, että koulutuksen aikana käsiteltiin liian suppeasti varhaiskasvatukseen liittyviä asioita, kuten seuraavista esimerkeistä voidaan lukea:

Eri-ikäisten lasten kasvuun ja kehitykseen tutustuttiin ryhmitöin. Ne olisi pitänyt käydä tunneilla laajemmin läpi. (Vastaja 1)

Koulussa tehtiin kehityskortit eri ikäkausista ja niihin olen monesti palannut. (Vastaja 8)

Yhtä paljon ei jäänyt konkreettisesti käteen kuin fyysisestä kehityksestä, mutta kun tietoja tarvitsee usein, ne tulevat pian selkäytimestä. (Vastaja 8)

Ryhmätöitä vei valtaosan tunteista. (Vastaja 11)

Osalla opiskelijoista oli koulutus pohjana lähihoitajakoulutus ja puolet heistä koki varhaiskasvatusosaamisen syventyneen sosionomikoulutuksen aikana. Moni mainitsi lisäksi useiden vuosien työkokemuksen lastenhoitajana hyväksi pohjaksi uuden oppimiselle ja vanhan tiedon sekä kokemuksen vahvistamiselle, kuten seuraavissa esimerkeissä:

Koulutus sinänsä ei kauheasti antanut tietoa, mutta ehkä se avasi uusia näkökulmia työskentelyyn ja vahvisti käsitystä siitä, mitä merkitystä vuorovaikutuksella (lapsi/lapsi, lapsi/aikuinen) voi lapsen kehitykselle kaiken kaikkiaan olla, myös sosiaaliselle. (Vastaja 3)

Koulutus antaa perustiedon lapsen kasvuun ja kehitykseen, itse täytyy opiskella lisää mm. kehityspsykologiaa. (Vastaja 4)

Koulutuksessa en mielestäni saanut riittävästi tietoa. Jos en olisi jo ollut 10 vuotta hoitajana päiväkodissa, olisin ollut melko tietämätön. LTO pätevyyttä haluaville tulisi olla enemmän kursseja liittyen varhaiskasvatukseen. (Vastaja 11)

Tulosten mukaan sosionomikoulutus vaatisi vastaajien mielestä enemmän opintoja ja perehtymistä lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tulos on linjassaan vasta julkaistun Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030 - julkaisun kanssa, jossa otetaan kantaa sosionomikoulutuksen pedagogiseen laajuuteen, rinnastaen sitä kasvatustieteen kandidaatin tutkintoon. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 81–82.) Koulutukseen liittyvien ryhmätöiden koettiin vievän paljon aikaa intensiivisemmältä opiskelulta, mutta toisaalta ne koettiin hyväksi tavaksi työskennellä ja harjoitella asioita. Usealla vastaajalla

lähihoitajakoulutus ja työkokemus lastenhoitajana antoivat hyvän pohjan sosionomiopintojen suorittamiseen. Sosionomiopinnot antoivat suurelle osalle lisää tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä syvensivät olemassa olevaa tietopohjaa. Kaikki lähihoitajakoulutuksen käyneet eivät kuitenkaan kokeneet aiemmasta lähihoitajakoulutuksesta olevan erityistä hyötyä.

5.2 Sosionomin (AMK) asiakastyön osaaminen varhaiskasvatuksessa

Tulosten mukaan sosionomin (AMK) asiakastyön osaaminen näkyy hyvinä vuorovaikutustaitoina sekä perheen kanssa tehtävänä yhteistyönä. Sosionomikoulutus antaa vahvan pohjan sekä hyvät valmiudet lasten ja perheiden kanssa työskentelyyn. Harjoittelut varhaiskasvatuksessa sekä käytännön harjoittelut tunneilla vahvistavat vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Kyselyssä selvisi, että koulutuksen tuoma tieto ja sen myötä asiakastyön osaaminen varhaiskasvatuksessa ovat sosionomin (AMK) ydinosamista; hänellä on vahva taito kuunnella sekä huomioida yksilöllisyys asiakastyössä, kuten seuraavista esimerkeistä voidaan huomata:

Varhaiskasvatustyö vaatii kykyä olla läsnä, taitoa kuulla ja havainnoida tarkasti.
(Vastaaaja 9)

Oppii ajattelemaan, että riittää kun tekee parhaansa lapsen hyväksi, LTO ei voi kantaa harteillaan koko maailmaa. (Vastaaaja 1)

Langat tulee pitää käsissä ja kohdata jokainen lapsi ja vanhempi yksilöinä.
(Vastaaaja 11)

Perhe on asiakasroolissa ja me varhaiskasvatuksessa luomme perheille hyvän asiakassuhteen. (Vastaaaja 8)

Osaaminen näkyy kunnioittamisena, osallistamisena, kumppanuutena ja vierellä kulkijana. Eettiset periaatteet ovat tässä työssä myös todella tärkeitä. (Vastaaaja 4)

Tuloksista oli huomattavissa, että varhaiskasvatustyö vaatii hyviä ja rehellisiä vuorovaikutustaitoja. Tulos on linjassa Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030 -julkaisun kanssa, jossa todetaan, että sosionomin (AMK) vahvuudet muodostuvat yhteistyötaidoista perheiden kanssa sekä kasvatuskumppanuusosaamisesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 83.)

Vuorovaikutustaidot ovatkin suuressa roolissa lasten ja perheiden kanssa työskenneltäessä. Läsnäolon ja tukemisen lisäksi havainnointi on yksi tärkeimmistä työmenetelmistä varhaiskasvatuksessa. Eettiset periaatteet näkyvät jokaisen perheen yksilöllisenä huomioimisena.

5.3 Sosionomin (AMK) palvelujärjestelmän osaaminen varhaiskasvatuksessa

Tulosten mukaan sosionomin (AMK) palvelujärjestelmäosaaminen näkyy varhaiskasvatuksessa taitona arvioida asiakasta ja perhettä kokonaisvaltaisesti. Sosionomilla (AMK) on valmiuksia havaita ja tarttua huolta herättäviin asioihin sekä tarjota apua ja tukea arkipäivän haasteisiin. Näitä tuloksia tukee myös Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030 -julkaisu, jossa sosionomin (AMK) erityisosaamisen kerrotaan olevan lasten ja perheiden arjen ja siitä nousevien tarpeiden tuntemus. Julkaisussa todetaan, että sosionomit (AMK) voivat toimia yhteistyössä myös sellaisten sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden kanssa, jotka toimivat muilla kuin varhaiskasvatuksen työkentillä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c, 76.) Kyselyyn vastanneiden sosionomien (AMK) mukaan on kuitenkin haastavaa saada perheet ymmärtämään avun tarve sekä saada heidät motivoitumaan avun vastaanottamiseen.

Kysyttäessä koulutuksen tuomasta tiedosta varhaiskasvatusta tukevista palvelujärjestelmistä selvisi, että koulutus antaa sosionomille (AMK) perustiedon, jota työharjoittelut täydentävät. Kun arvioidaan palveluntarvetta, koulutuksen tuomien tietojen soveltaminen työkentillä näyttäisi vastaajien mukaan toimivan:

Kyllä, perustiedon. Työssä olen oppinut lisää yhteistyötä tekemällä ja varhaiskasvatuksen erityisopettajalla on suuri rooli oikeiden palveluiden löytymisessä. (Vastaaaja 6)

Koulusta saa ehkä perustiedot, mutta koko ajan on etsittävä itse tietoa ja otettava selvää muutoksista. (Vastaaaja 11)

Harjoittelut toimi tässä opettajina myös todella kiitettävästi. (Vastaaaja 4)

Opintojen hyväksi anniksi koen sen, että lapsen perheen merkitys ja sen hyvinvointi/pahoinvointi ovat keskeistä lasten kanssa toimiessa. (Vastaaaja 9)

Pystyy arvioimaan. Ongelmana perheiden alhainen motivaatio/erilainen näkemys tilanteesta. Perhetyötä tulisi tehostaa voimakkaasti. (Vastaaaja 10)

Monialainen yhteistyö ja verkostojen luominen lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi koettiin tärkeäksi asiaksi varhaiskasvatuksen työkentillä. Monialainen yhteistyö koettiin merkittäväksi, kuten seuraavista vastauksista voidaan todeta:

Yhteistyö on tärkeää, jotta lapselle voidaan luoda ”järkevä” tukiverkosto. Kaikilla on sama tavoite. (Vastaaaja 2)

Omassa työssäni tärkein yhteistyökumppani on erityislastentarhanopettaja, joka on ensisijainen henkilö lapsen tukitoimia suunniteltaessa. (Vastaaaja 8)

Monialainen yhteistyö on todella tärkeää, jotta asiakkaan ei tarvitse juosta monissa eri paikoissa saadakseen apua. On hienoa, että esim. toimintaterapeutti voi toteuttaa ”asiakaskäynnin” myös päiväkotiin, näin lapsen ”työpäivä” ei veny. (Vastaaaja 11)

Vastajat kokivat, että varhaiskasvatuksessa työskennellessä lisäkoulutus on hyödyksi. Varhaiskasvatustyössä sekä asiakkaiden ja perheiden tilanteissa voi tapahtua muutoksia, jotka voivat vaatia jonkinlaista lisäkouluttautumista. Lisäkoulutuksen tarpeesta vastajat kertoivat seuraavaa:

Lisäkoulutukset on aina tarpeen, varsinkin kun asiat muuttuvat nopealla aikavälillä ja uusia toimintamalleja luodaan koko ajan. Tässä työssä ei ole koskaan valmis. (Vastaaaja 11)

Lpm-koulutusta harjoiteltu koulussa. Hyvä menetelmä, jonka osaaminen päivähoitossa olisi tärkeää. (Vastaaaja 10)

Koulutus on mielestäni aina hyväksi. Se avaa uusia näkökulmia, antaa ehkä sykkäyksen muuttaa omia työskentelytapoja, antaa eväitä hankalien tilanteiden kohtaamiseen ja toisaalta vahvistaa hyväksi havaittuja työtapoja tai ideologia/arvoja. (Vastaaaja 3)

Usein on mietitty, kuinka ottaa asioita puheeksi vanhempien kanssa, joiden lapsi esim. jatkuvasti käyttäytyy häiritsevästi. Kuinka usein otan puheeksi, mitä asioita, millä tavalla? (Vastaaaja 2)

Varhaiskasvatuksessa asiakastyö ja palvelujärjestelmät ovat suuressa osassa sosionomin (AMK) ydinosasta. Nämä tuovat usein mukanaan haasteita, myös omalle ammatti-identiteetille. Haasteita sosionomit (AMK) eivät kuitenkaan koe ylivoimaisiksi, vaan kokevat, että ne ovat myös osa sosionomin (AMK) työtä ja ammattiosaamista. Kysyttäessä koetuista asiakastyön ja palvelujärjestelmän haasteista varhaiskasvatuksessa, vastaajat kertoivat seuraavaa:

Haasteina asiakastyössä ovat paljon ”erikoistoiveita” antavat vanhemmat.
(Vastaaja 1)

Suomessa vahvana näkyvä vaitiolovelvollisuus tuo välillä ongelmia, kun joutuu miettimään kenelle voi mitään kertoa, vaikka kyse on lapsen edun ajamisesta.
(Vastaaja 11)

Eniten haasteita on tuottanut sosionomien mollaaminen ja vähättely työelämässä. On joutunut työkavereille todistelemaan, että on osaava ammattilainen. (Vastaaja 5)

Sellaisten vanhempien kanssa on todella haastavaa tehdä yhteistyötä, jotka eivät näe lapsen käytöksessä samoja asioita kuin päiväkodin henkilöstö näkee.
(Vastaaja 2)

Kyselylomakkeita purkaessamme havaitsimme, että sosionomikoulutuksen arvostus varhaiskasvatuksen työkentillä asettaa haasteita. Koulutuksen tuoma tieto ja osaaminen ovat vastaajien mukaan vielä ehkä hieman epäselvä käsite, minkä takia työelämässä joutuu todistelemaan omaa ammattitaitoaan lastentarhanopettajana.

Vastaajat kokivat, että asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaaminen on sosionomi (AMK) koulutuksen vahvin osa-alue. Koulutuksen tuoman tiedon ja osaamisen myötä valmiudet työelämään ovat hyvät ja runsaat. Sosionomilla (AMK) on tietoa ja taitoa kohdata sekä auttaa lapsia ja heidän perheitään kokonaisvaltaisesti. Sosionomi (AMK) osaa neuvoa ja ohjata asiakasta tarvittaessa oikean palvelun piiriin. Sosionomi (AMK) opinnot antavat laajan ja monipuolisen koulutuksen, jolla on mahdollista vastata ammattitaitoisesti varhaiskasvatuksen tarpeisiin ja muutoksiin. Monialainen yhteistyö ja ennaltaehkäisevä työ ovat muuttuvassa yhteiskunnassa sosionomin (AMK) ydinosasta sekä keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksessa.

5.4 Johtopäätökset

Tässä osiossa peilaamme työmme teoreettista viitekehystä sekä kyselylomakkeiden vastauksien tuloksia. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää sosionomin (AMK) roolia varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tarkastelemme, miten koulutus tukee sosionomin (AMK) asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaamista varhaiskasvatuksen työkentillä. Tämän lisäksi perehdyimme myös varhaiskasvatuksen eri osa-alueisiin, kuten ennaltaehkäisevään työhön sekä varhaiskasvatuksen eri työmenetelmiin. Vastauksissa ilmeni yllättävän paljon samankaltaisuuksia lastentarhanopettajina työskentelevien sosionomien (AMK) kokemuksissa ja ajatuksissa koskien sosionomikoulutusta.

Lastentarhanopettajina työskenteleville sosionomeille (AMK) suunnatun kyselyn perusteella voidaan todeta, että sosionomikoulutuksen tuoma tieto oli hyvin vaihtelevaa. Vastaajista puolet koki, että koulutus toi riittävästi tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä sosiaalisesta kehityksestä. Vastaajista puolet koki, etteivät he saaneet riittävästi tietoa kyseisistä osa-alueista. Sosiaaalialan, kuten lastensuojelun ja perhetyön opinnot, ovat tulosten mukaan selvästi merkityksellisemmät kuin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät opinnot. Näin ollen tuloksista on huomattavissa, että varhaiskasvatuksen ja sosiaaalialan opinnot eivät näyttäisi olevan tasapainossa, kun mietitään lastentarhanopettajan työtä. Tuloksista on myös nähtävissä, että lähes jokainen vastaaja koki saaneensa koulutuksesta riittävästi tietoa varhaiskasvatusta tukevista palvelujärjestelmistä. Näiden tietojen avulla pystyy arvioimaan asiakkaiden palvelujen tarvetta sekä ennaltaehkäisevän työn merkitystä varhaiskasvatuksessa.

Vastaajien mukaan varhaiskasvatuksessa työskennellessä vuorovaikutustaidot ovat keskeisessä asemassa asiakastyössä. Lasten ja vanhempien aidon ja arvostavan kohtaamisen myötä korostuu kasvattajan ammatillisuus. Hyvä kasvattaja on päiväkodin arjessa aidosti läsnä; hän kuuntelee, on sensitiivinen ja luotettava. Vastaajien mukaan asiakastyö on osa ammatillisuutta, jossa huomioidaan lasten yksilöllisyys ja arvostaminen. Varhaiskasvatuksessa työskennellessä kasvattajan tulee olla ulospäin suuntautunut ja avoin. Taito kohdata erilaisia ihmisiä on tärkeää, koska työskennellään lähellä ihmisiä. Sosionomikoulutus tukee vuorovaikutustaitojen kehittymistä vahvasti. Erilaiset

opiskelujen yhteydessä tehtävät ryhmätyöt sekä työharjoittelut antavat sosionomiopiskelijalle hyvän pohjan vuorovaikutukseen ja sen kehittämiseen käytännön harjoittelujen kautta.

Tulosten mukaan suurimmaksi haasteeksi vastaajat kokivat yhteistyön vanhempien kanssa. Eniten haasteita asetti henkilökunnan ja lasten vanhempien toimimaton vuorovaikutus ja näkemyserot lapsesta sekä niin sanotusti erikoistoiveita asettavat vanhemmat. Usein myös oikean ilmaisun löytäminen henkilökohtaisista ja vaikeista asioista puhuttaessa koettelevat vuorovaikutustaitoja. Tuoreimmat muutokset varhaiskasvatuksessa aiheuttavat useasti sen, että tieto ei ole ajantasaista. Moni vastaaja koki, ettei ole kokenut haasteita, koska asioiden ja haasteiden selvittely kuuluu sosionomien (AMK) työhön varhaiskasvatuksessa.

Vastaajien mukaan palvelujärjestelmien osaaminen sekä monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa ovat erittäin tärkeitä. Vastauksissa korostuu, että yhteistyö sekä yhteistyöpalaverit mahdollistavat lapsen ja perheen edun sekä yhteisten tavoitteiden asettamisen ja saavuttamisen asiakkaan edun mukaisesti. Tärkeäksi yhteistyökumppaniksi nousi varhaiskasvatuksen erityisopettaja eli VEO, jonka rooli yhteistyökumppanina on näkemyksemme mukaan suuri. Sosionomilla (AMK) on koulutuksensa myötä tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä osaamista tarttua haastaviin tilanteisiin ohjaten lasta samalla tarvittaviin tukitoimiin. Sosionomin (AMK) ja VEO:n yhteistyö tukee lapsen kasvua ja kehitystä monipuolisesti. Tutkimustulokset viittaavat vahvasti siihen, että sosionomilla (AMK) on vahva osaaminen ja ammattitaito varhaiskasvatuksen monialaisessa yhteistyössä. Sosionomikoulutus antaa hyvän pohjan ja tietotaitoa varhaiskasvatuksen asiakkaiden tukemiseen ja ohjaamiseen.

Lähes kaikki vastaajat kokivat, että lisäkouluttautuminen on tärkeää ja hyödyllistä. Lapsi puheeksi menetelmän koulutus koettiin tärkeäksi työvälineeksi varhaiskasvatuksessa, mutta vain muutama vastaajista oli kyseisen koulutuksen suorittanut. Lisäkoulutus antaa uusia näkökulmia ja eväitä hankaliin tilanteisiin. Ajantasaiset koulutukset toisivat varmuutta ja tietoa uusista asioista sekä menetelmistä työhön. Näin myös mahdollistettaisiin työskentelytapojen muutokset sekä vahvistettaisiin jo hyväksi todettuja työskentelytapoja.

Kyselylomakkeiden vastauksista oli selkeästi havaittavissa, että vastaajat joilla oli lähihoitajan tutkinto sekä työkokemusta varhaiskasvatuksesta omaksuivat helpommin tietoa. Sosionomikoulutus toi heille lisää tietoa sekä vahvisti jo opittua osaamista. Lastenhoitajina aiemmin työskennelleet kokivat, että sosionomikoulutuksen tuoma tieto ei kaikkienensa ollut tarpeellista. Mutta pedagogisten opintojen myötä varhaiskasvatuksen merkitys ja sen vaikutus lapsen kehitykseen vahvistuivat. Koulutus on antanut uutta tietoa ja vahvistanut lähihoitajataustaisten sosionomien (AMK) jo olemassa olevaa osaamista. Harjoittelut varhaiskasvatuksessa ovat antaneet tietoa ja osaamista työstä, vaikka ympäristö ja toimintaperiaatteet ovat olleet tuttuja.

6 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä lähdimme selvittämään sosionomin (AMK) osaamista varhaiskasvatuksessa korostaen asiakastyön sekä palvelujärjestelmän osaamista. Tavoitteena oli lisäksi saada tietoa sosionomi (AMK) koulutuksesta ja sen vaikutuksesta varhaiskasvatuksessa tehtävään työhön. Opinnäytetyömme on ajankohtainen ja sen tuloksia tukee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, joka oli ohjaavana lähdemateriaalina koko opinnäytetyöprosessin aikana. Keräämämme tieto sekä kyselylomakkeista saadut vastaukset tukivat ja vahvistivat toisiaan. Näin saimme konkreettista ja tärkeää tietoa varhaiskasvatuksen eri osa- ja osaamisalueista.

Saimme arvokasta tietoa varhaiskasvatuksessa työskenteleviltä sosionomeilta (AMK). Suurin osa kyselyyn vastanneista oli selkeästi perehtynyt kysymyksiin ja saimme vaikutelman, että asia on heille tärkeä. Vastaamiseen oli käytetty aikaa ja vastaukset olivat laadukkaita sekä monipuolisia. Olisi ollut hyvä, jos olisimme saaneet useampia vastaajia mukaan opinnäytetyöhömmme. Näin olisimme saaneet enemmän tietoa ja mahdollisia eroavaisuuksia vastauksiin. Suppeasta vastaajamäärästä huolimatta saimme arvokasta tietoa.

Opinnäytetyömme tuloksista oli nähtävissä, että lähes jokainen vastaaja koki saaneensa koulutuksesta riittävästi tietoa varhaiskasvatusta tukevista palvelujärjestelmistä. Koulutuksesta saatujen tietojen avulla sosionomi (AMK) pystyy arvioimaan varhaiskasvatuksen asiakkaiden tarpeita ennaltaehkäisevästi.

Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme, että kunnioitus ja vuorovaikutus nousivat vahvasti esiin vastauksissa. Varhaiskasvatuksessa työskennellessä sosionomilla (AMK) tulee olla sensitiivinen ja kunnioittava tapa toimia. Lasten ja perheiden kohtaaminen ovat mielestämme vahva osa sosionomin (AMK) ammattitaitoa. Lisäksi hänellä on asiakastyön- ja palvelujärjestelmäosaamisen myötä taito toimia vuorovaikutuksessa lasten ja perheiden kanssa. Lasten ja perheiden kunnioitus luo vahvan pohjan hyvälle ja toimivalle kasvatusyhteistyölle, minkä myötä vaikeidenkin asioiden puheeksi ottaminen on helpompaa. Avoin ja luottamuksellinen kohtaaminen luo laadukasta varhaiskasvatusta, joka puolestaan takaa asiakastyytyvyyden.

Opinnäytetyötä tehdessämme ja kyselylomakkeiden vastauksia lukiessamme, lähdimme pohtimaan sosionomin (AMK) ammatti-identiteettiä ja varhaiskasvatustyön haasteita. Mietimme, miksi sosionomia (AMK) ja hänen saamaansa korkeakoulutusta ei välttämättä aina arvosteta varhaiskasvatuksen työkentillä. Pohdimme, tuleeko meidänkin tulevina varhaiskasvattajina ja lastentarhanopettajina todistella omaa osaamistamme ja ammattitaitoamme. Sosionomikoulutus on laaja kokonaisuus. Koulutuksen aikana perehdytään monipuolisesti sosiaalialan eri osa-alueisiin. Lastentarhanopettajan opintopolun valitseva sosionomi (AMK) opiskelee pedagogisia opintoja ja saa tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Sosionomi (AMK) opiskelee koulutuksen aikana laajoja kokonaisuuksia lastensuojelusta, ennaltaehkäisevästä työstä sekä monikulttuurisuudesta. Ne ovat mielestämme tärkeä osa tämän päivän sekä tulevaisuuden varhaiskasvatusta. Sosionomi (AMK) koulutus tarjoaa tulevalle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle tietoa ja taitoa. Koulutuksesta saa myös laadukasta, pedagogista ja monipuolista osaamista varhaiskasvatukseen. Näin myös vastataan lasten ja perheiden tarpeisiin.

Opinnäytetyöprosessimme aikana Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi tutkimuksen varhaiskasvatuksen mahdollisista muutoksista. Näiden muutosten myötä sosionomien (AMK) määrää ja roolia varhaiskasvatuksessa tultaisiin muuttamaan. Tämä luo mielestämme epätasa-arvoa ja epävarmuutta jo työssä oleville sekä tuleville sosionomeille (AMK) varhaiskasvatuksessa. Sosionomin (AMK) ammattiosaamista varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajana kyseenalaistetaan, kuten tuloksista saimme lukea. Varhaiskasvatuksen

kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030 -julkaisu kertoo sosionomin (AMK) erityisosaamisista liittyen lasten ja perheiden kanssa työskentelyyn. Julkaisussa kuitenkin todetaan, että sosionomin (AMK) pedagoginen osaaminen on riittämätön lastentarhanopettajan työhön. Julkaisussa ehdotetaan, että varhaiskasvatukseen suuntaavien sosionomien (AMK) määrää koulutuksessa tulitisiin vähentämään. Mielestämme tämä on ristiriitaista, eikä tulevaisuuteen suuntaavaa. Sosionomien (AMK) pedagogista koulutusta tulisi lisätä vastaamaan varhaiskasvatuksen tarpeita. Näin mahdollistettaisiin sosionomien (AMK) työllistyminen varhaiskasvatuksessa, jossa tarvitaan muutakin kuin pedagogista osaamista.

Opinnäytetyömme tulokset viittaavat siihen, että lisäkouluttautuminen olisi sosionomille (AMK) tärkeää ja hyödyllistä. Näin mahdollistettaisiin työskentelytapojen muutokset sekä vahvistettaisiin jo hyväksi todettuja työskentelytapoja. Nykyisin ja myös tulevaisuudessa erityisen tuen tarpeisia lapsia on varhaiskasvatuksessa yhä enemmässä määrässä. Koulutuksien myötä kasvattajien ammattitaitoa kehitetään ja tietoa lisätään, jonka myötä pystytään tarjoamaan laadukasta ja tarpeisiin vastaavaa varhaiskasvatusta kaikille lapsille.

Opinnäytetyömme tekeminen on ollut monivaiheinen ja haastava prosessi. Aihetta valitessa havaitessamme, että samankaltaisia opinnäytetöitä oli useita. Päädyimme rajaamaan oman aiheemme varhaiskasvatuksessa tehtävään asiakastyöhön ja palvelujärjestelmiin. Teoriaosuutta koostaessamme haasteeksi nousi tiedon laajuus ja sen rajaaminen oleelliseksi; mitä nostamme esiin ja mitä jätämme pois. Kyselylomakkeiden avoimet kysymykset mahdollistivat sen, että saimme erilaisia vastauksia, joista pystyimme yhdistämään toisiaan tukevia ajatuksia selkeiksi johtopäätöksiksi.

Opinnäytetyöprosessi on kehittänyt taitojamme monella osa-alueella. Prosessin aikana olemme kehittyneet tiedonhankkijoina, tiedon käsittelyssä, analysoimisessa ja yhtenäisen kokonaisuuden rakentamisessa. Hahmotimme työn aikana tutkimusprosessin vaiheet, jonka perusteella toteutimme opinnäytetyömme. Tulevina sosionomeina (AMK) hallitsemme teorian tiedon varhaiskasvatuksen pedagogiikasta sekä käytännön menetelmistä. Osaamme myös paremmin auttaa asiakkaitamme palvelujärjestelmien tietämyksellämme.

Kyselylomakkeista saamamme vastaukset olivat sosionomin koulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien kokemuksia ja heidän näkökulmiaan. Saimme muodostettua tuloksista selkeän kokonaisuuden. Onnistuimme mielestämme löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiimme ja muodostamaan tuloksista selkeän ja hyödyttävän kokonaisuuden. Opinnäytetyömme myötä sosionomin (AMK) asiakastyön- ja palvelujärjestelmän osaaminen varhaiskasvatuksessa ovat tulleet meille näkyviksi ja selkeiksi. Lisäksi vastaukset toivat paljon tietoa myös siitä, että sosionomiopintoihin, sen sisältöön ja rakenteisiin tulisi kiinnittää huomiota. Koemme myös, että varhaiskasvatuksen työkentillä ammattilaisia olisi hyvä kuulla, esimerkiksi suunniteltaessa opintojen rakenteita ja sisältöjä. Jatkotutkimukset voisivat syventää tietämystä esimerkiksi koulutuksen kehittämisestä, sosionomin (AMK) ydinosaamisesta varhaiskasvatuksen työkentillä sekä lisäkoulutusten tarpeellisuudesta.

Lähteet

Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Jokinen, V. 2012. Lastentarhanopettajan pedagoginen vastuu lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien käsittämänä. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. 272/2005. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>. Luettu 30.3.2017.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>. Luettu 30.3.2017.

Lastentarhanopettajaliitto 2017. Pedagogiikan aika. Print Line Helsinki Oy. <http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Varhaiskasvatuspaiva%202016>. Luettu 28.2.2017.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2017. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opettajat. <https://www.oaj.fi/cs/oaj/Varhaiskasvatuksen%20ja%20esiopetuksen%20opettajat2>. Luettu 11.6.2017.

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus 2017a. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/esiopetus. Luettu 8.2.2017.

Opetushallitus 2017b. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/esiopetus/esiopetuksen_toteuttaminen. Luettu 8.2.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/esiopetus/?lang=fi>. Luettu 8.2.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b. <http://minedu.fi/varhaiskasvatus>. Luettu 8.2.2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. 2017. Helsinki. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80221>. Luettu 1.8.2017.

Saimaan ammattikorkeakoulu 2016 SoleOps Opintosuunnitelmat: Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, Sosionomi (AMK).

Sosiaalialan kompetenssit.

<http://sosiaaliala.blogs.tamk.fi/aloitussivu/sosiaalialan-kompetenssit/>. Luettu 2.11.2016.

Talentia. Esiopetuskelpoisuus ja sosionomit. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien Talentian jäsenten kiinnostus toimia esiopetusta antavana lastentarhanopettajana. Marjo Varsa, 19.9.2014.

http://www.talentia.fi/files/3900/Esiopetuskyseilyn_2014_raportti.pdf. Luettu 30.3.2017.

Talentia 2014. Sosionomi varhaiskasvatuksessa.

http://www.talentia.fi/files/66/Sosionomi_varhaiskasvatuksessa_2014_net.pdf. Luettu 30.3.2017

Talentia. Varhaiskasvatuspalveluiden linjaukset 2009.

http://www.talentia.fi/files/90/Varhaiskasvatuspalveluiden_linjaukset.pdf. Luettu 20.3.2017

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017a. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>. Luettu 8.2.2017.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017b. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla. Luettu 9.2.2017.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017c. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen. Luettu 9.2.2017.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Tammi.

Varhaiskasvatuslaki. 19.1.1973/36.

<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatuslaki>. Luettu 30.3.2017.

Viinamäki, L. (toim.) 2010. Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Anjalankoski: SOLVER Palvelut Oy.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Suomi 1991, lisäpöytäkirja 2002.

Liite 1 Saatekirje sosionomeille (AMK) varhaiskasvatuksessa

Hyvä vastaanottaja

Olemme sosionomi (AMK) -opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme sosionomeista (AMK), jotka työskentelevät Etelä-Karjalaisen kunnan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme nimi on *Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksessa – asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaajana*. Tarkoituksenamme on selvittää sosionomin roolia varhaiskasvatuksessa, painottaen asiakastyön sekä palvelujärjestelmän osaamista.

Opinnäytetyöhömmme sisältyy myös artikkeli, jonka kirjoitamme Talentian, Socomin ja Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuun ”Sosiaalialan työn uudet ja vanhat orientaatiot – case Etelä-Karjala”. Julkaisu ilmestyy syksyllä 2017. Artikkelin kootaan tämän kyselyn tulosten sekä muun materiaalin perusteella, jota keräämme liittyen varhaiskasvatuksen eri osa-alueisiin, näitä ovat muun muassa ennaltaehkäisevän työn merkitys, sosionomin kompetenssit ja monialainen yhteistyö.

Kysely suoritetaan anonyymisti. Saatuaamme kaikki vastaukset takaisin luemme ne huolellisesti läpi, minkä jälkeen voimme siirtyä itse artikkelin kirjoittamiseen. Julkaisun avulla sosionomin (AMK) työtä ja osaamista tehdään näkyväksi koko Etelä-Karjalan alueelle, joten myös siksi olisi tärkeää, että saisimme teiltä kyselylomakkeet vastauksineen takaisin.

Tästä saatekirjeestä löydät kyselylomakkeen, sekä vastauskuoren jonka voit maksutta postittaa Saimaan ammattikorkeakoululle. Osoite- ja saajatiedot ovat kaikki valmiina. Pyydämme palauttamaan kyselylomakkeen 10.3.2017 mennessä.

Kiitämme yhteistyöstä.

Virpi Melto / virpi.melto@student.saimia.fi

Sari Tarenius / sari.tarenius@student.saimia.fi

Liite 2 Kyselylomake

Kyselylomake varhaiskasvatuksessa työskenteleville sosionomeille (AMK)

Taustatiedot

Valmistumisvuosi _____

1. Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet? _____

2. Toimenkuva työpaikallasi

Varhaiskasvatuksen asiakastyön osaaminen

3. Saitko koulutuksesta riittävästi tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä? Ku-
vailisitko tarkemmin?

---

4. Saitko koulutuksesta riittävästi tietoa lapsen sosiaalisesta kehityksestä? Ku-
vailisitko tarkemmin?

---

5. Millaisia vuorovaikutustaitoja mielestäsi työ varhaiskasvatuksessa vaatii?

---

6. Miten asiakastyön osaaminen näkyy omassa työssäsi?

Varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmän osaaminen

7. Saitko koulutuksesta riittävästä tietoa varhaiskasvatusta tukevista palvelujärjestelmistä? Kuvailisitko tarkemmin?

7.1 Kuinka pystyt tämän tiedon avulla arvioimaan eri asiakasryhmien palveluntarvetta?

7.2 Kuinka pystyt tämän tiedon avulla arvioimaan ennaltaehkäisevän työn merkityksen?

---

8. Kuinka tärkeäksi koet monialaisen yhteistyön ja kuinka se näyttäytyy omassa työssäsi?

Lisäkysymykset

9. Koetko, että lisäkoulutuksesta voisi olla hyötyä työssäsi, esimerkiksi Lapsi puheeksi menetelmiä-koulutus tai muu vastaava? Kuvailisitko tarkemmin.

---

10. Oletko kokenut haasteita asiakastyön tai palvelujärjestelmän osaamisessa työssäsi varhaiskasvatuksessa? Kuvailisitko tarkemmin.

Kiitämme sinua vaivan näöstä ja pyydämme palauttamaan kyselylomakkeen 10.3..2017 mennessä.

